

„REMUS” JE DLÔ KÒZDÉGÒ

Z Móniką Misk, prowadzącą teater „Pierwsi Lepsi”, gôdómë ò przedstôwkù „Remus niepoznany”.

Historiô teatru w Czôrny Dąbrówce je ju dosc dlugô, ò czym piszemë kâsk w tim numrze „Pòmernii”, ale „Pierwsi Lepsi” to dosc nowô ùdba. Jaczé bëlë jegò pòczâtci?

Dzejómë òd 2023 r. Zaczâło sã kâsk z przëpôdkù. Jô sã nie spòdzëwâła, że bådã prowadzëc teater. Ani jô tegò nie planowâła, ani pòzniëszë aktorzë. Jô prowadzëła rêchli wókalné zajãca i pòprosëła jem jednã z dzëwczãt, zëbë nalazëła dwùch knòpów do tuńca. Nê i nôgle sã ôkôzało, że zebrało sã 35 òsob. Tej jëmë zaczãlë próbòwac nowëch rzeczi. Jô sã ùczëła bëc reżiserkã, a òni aktorama.

Zdrzãcë na wiek aktorów, zdôwô sã, że Waji teater je szczerowóny przede wszëtczim do młòdzëznë?

Je to grëpa dlô młòdëch lëdzy, ale wiele z nich prawie wchòdzy w pełnoletny wiek. Móm nôdzejã, że òstónã z nama i bãdzemë mòglë stwòrzëc karno dozdrzeniałëch. Jak më zaczinalë, to aktorzë mielë òd 12 do 15 lat, terò majã òd 15 do 20. Je to grëpa lëdzy, chtërny na zòczãtkù nie wiedzëlë, że stónã sã teatralnym karnã i më sami zwelë sã pò prostu „młòdzëznowã grëpã”. Z czasã ôkôzało sã, że chcemë jic dali.

Skãdka sã aktorzë?

Przedë wszëtczim z gminë Czôrnô Dąbrówka, ale sã téż lëdze z Bëtowa, tej mòżemë rzeknãc, że mómë do ùczinkù z grëpã dozdrzeniałi młòdzëznë z bëtow-szczégò pòwiatu.

Dlôcze zwieta sã „Pierwsi Lepsi”?

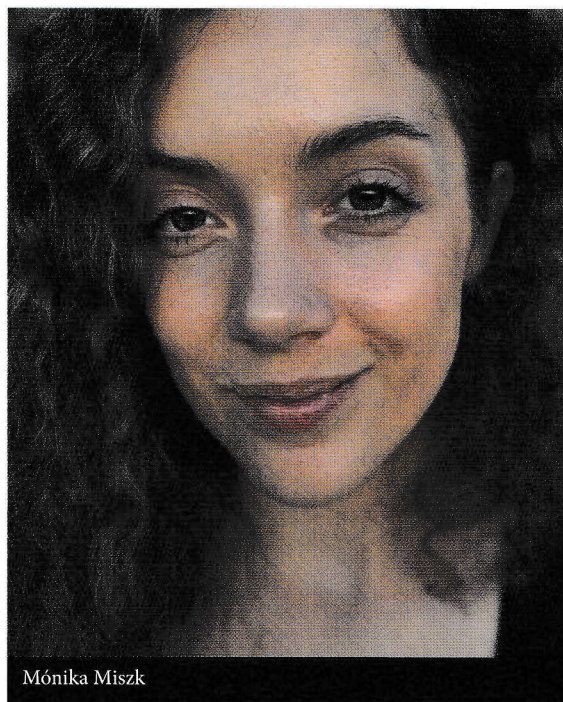
Nazwa wzãła sã z tegò, że òb czas jedny z diskùsjów młòdi aktorzë rzeklë ò se, że sã przëpôdkowi, taczë pierszi lepszi. Ôkôzało sã równak, że nie sã nijak przëpôdkowi, bô majã w se wszëtkò, co je brëkównë, zëbë robic teater.

Teater „Pierwsi Lepsi” to dlô nich pòczãtk aktor-szczë drodżi czë majã ju doswiôdczenië?

Tuwò zaczinają. Tì, co dochòdzą do grëpë, widzelë dzes naje przedstôwczë i sami sã z nama skòntakto-welë. A nie je to letkô sprawa, bô młòdi nie sã jãz tak òtemkli na nowë òsobë, majã strach, chto to bãdze i czë sã pòlubia. Òni sã czëją bezpiecno w swòjim to-warzëstwie i dosc drãgò je kòmùs w takã grëpã weńc, ale próbujemë stwòrzëc taczë warënczi, zëbë kòzdi czul sã tu dobrë.

Ôbzërajãcë wãje widzawiszczë ò Remùsu, jô bël zadzëwówóny, że w Czôrny Dąbrówce je jãz tëlë chãtnëch do wëstãpòwaniô na binie. Jak to sã dzeje?

Jô téż so dërch zadówóm taczë pitanië. Dzysdnia mómë 26 òsob i tak pò pròwdze jëmë doszëlë do jaczis granicë. Kòòrdinacjò jész wikszë grëpë bë ju bëła cãzkò. A dlôcze je tak wiele chãtnëch? Nie wiëm...

Mónica Misk

Mòże dlôte, że sã wespòł rozmiëjemë, wespòł czë-jëmë, dzejómë w symbioze. Zdôwô mie sã, że òni mòcno czëją mòje ùdbë, a jô czëją jich. Dzejómë jak jeden òrganizm.

Czim sã apartni waji teater òd jinëch taczich grëpów na Kaszëbach?

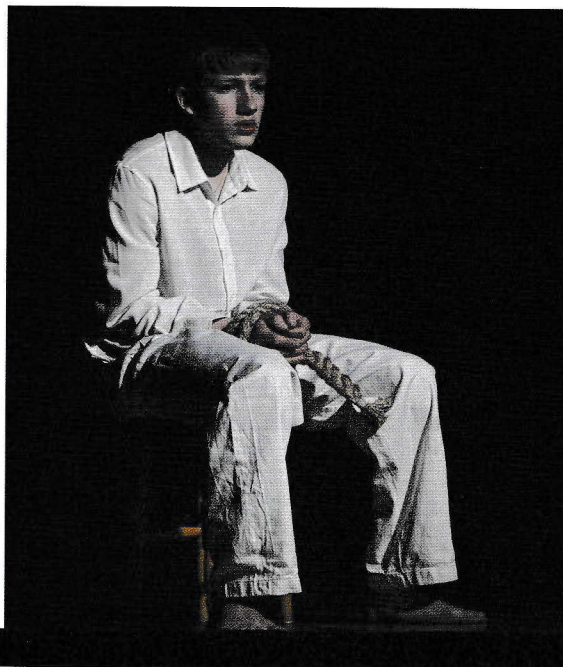
Ni móm do kùńca pòrównaniô, bô nie znóm wiele taczich teatrów. Mëszlã równak, że wëprzëdniwómë sã tim, że w najich dokazach pòjówiają sã tanecz-në chòrëògrafie, specjalné efektë, jak zëwi òdżin, szkùdlarze... Ni ma klasyczny dramaticzny fòrmë, òpòwiôdómë nië przez tekst. Nê i mómë wiele energii młòdëch lëdzy.

Jëmë ju so rzeklë czile słów ò teatrze, ale jô bë chcòł téż wiedzëc, skãdka sã w nim wzãła Mónica Misk. Jescë ju rzeklë, że z przëpôdkù, ale proszã równak to rozwinãc.

Pò pierszë, jô pòchòdzã z tëch terenów, z gminë Czôrnô Dąbrówka. Jem sã wëchòwâła w kaszëbsczë familie w piãkny wsë. Òd dzecka jem spiëwâła i tań-cowâła w karnie Roczitkòwë Jagòdë w Spòdleczny Szkòle w Roczitach. Prowadzëła je wastnô Bòżëna Labùda. Pòzni jô sã zakòchała w spiëwóny pòezji, aktorsczë piosence i tak jem trafiła na mùzyczny sztudia w Słëpskù. Bãdãcë sztuderkã, jô dostała robòtã w Gminnym Centrum Kùlturë i Bibliotece w Czôrny Dąbrówce jakno wókalny instruktór i to warò do dzysò. Dzysdnia sztuderëjã reżiseriã teatru dlô dzecy,

Remùs na wòlë i w niewòlë...

młodzieżni i dozdrzeniałëch w Akademii Teatralnëch Kùnsztów we Wrocławiu. Ùczã sã bëc dobrą reżiserką, ale i swiadną liderką.

A jak je z waszą kaszëbizną? Miłotã do naji kùlturë i jãzëka jescze wënioslë z dodomù?

Mój tatë je Kaszëbã i gòdò pò kaszëbskù, a mëmka nié. Jò równak òd dzecka czëjã i lubiã kaszëbską kùlturã i jãzëk. Jem Kaszëbkã „z krwi i gnòta”. Jò nie chcã sã ògraniczac leno do Kaszëbów. W naji swiat mògã wënc téż jiny lëdze. Chcemë promòwac to, co naje, a nié sã zamëkac.

Chcemë przenie do widzawiszczã „Remus niepoznany”. Jò widzòł, jak jesta je prezentowelë 19 strëmiannika, ale pierszi rôz wa gò zagrelë ju lóni w gòdnikù.

Donëchczas òn bëł ju gróny szterë razë, òbezdrzało gò wicy jak 500 lëdzy w rozmajitim wiekù – dozdrzeniałi, młodzieżna i dzece. Wcyg dostòwómë zapitania ò mòżlëwòtã przedstawieniò „Remùsa”, tej móm nò-dzejã, że to sã chùtkò nie skuńci, chòc wnetka mùszimë zaczac robòtã nad nowim widzawiszczã.

Dlòcze prawie epòpejã Aleksandra Majkòwsczégò jesta przenieslë na binã?

Wëbór tekstu to wspólnò decyzjò mòja i aktorów. Zaczinò sã òd tegò, że jò jima przedstòwióm historiã i pitóm, co òni ò tim mëslã. Òni wiedzelë ju kask ò Remùsu, kòjarzelë tã pòstac ze szkòlë, ale tam gòdało sã przede wszëtczim ò tim, jak Remùs przenòszòł kròlewionkã. Jò téż pamiãtała leno ò tim mòtiwie, chòc jem czëtała rozmajité fragmentë ti ksążczì i nawet jem cos recytowała na kònkùrsu „Rodnò Mòwa”. Pierszi rôz w całòscë jò przeczëtała *Žëcé i przigòdë Remùsa* dopiérze niedòwno i baro mie zaskòczëło, jak wiele jidze tam nalezc. Dlòte nie zacinómë òd kròlewionczì, ale òd mòmentu, jaczi je mało znóny

lëdzóm, czedë Remùs je w sòdzë. I mòjim aktoróm to sã ùwidzało. Mòże nié òd razu, ale czëj slëchelë mòji òpòwiescë, czëj widzelë, jacze to we mie bűdzy emòcje, tej to złapelë. Jò jima dała téż drëgã propòzycjã – *Opowieść wigilijna* Dickensa na nowòczasy òrt, kask kòmediowi, ale „Remùs” przëcygnął jich barzi i rzeklë: „wchòdzymë w to”.

Zarò so òpòwiémë ò tim przedstòwkù, ale jesz chcã zapëtac ò pierszi waji dokòz na binã „Anna – historie nieopowiedziane”.

To bëło pierszé przedstawienië grónë w zamklim placu, na binie w GCKiB, ale rëchli më téż robilë plenerowë widzawiszczã z fireshow, ze szkùdlama, z tuńcam... A „Anna” to je historiò dzëwczãca wplintónégò w aranżowónë małżeństwò. Më òpòwiedzelë ji historiã na spòdlim tegò, co òna bë chcała, a co sã pò pròwdze wëdarzëło. „Anna” to je jakbë pierszi dzël, a kòntinuacjã je „Remus niepoznany”. Nòwòzniészë w tëch dokazach sã dlò naju przeżëca i decyzje titlowëch herojów. Co wòznë, nie robimë niżòdny jich hierarchii. Nie pòkazywómë, że jedne decyzje sã lepsze, a jinsze gòrsze. Kòzda z nich dzes prowadzy, mò swòje kònskwencje.

Binowë adaptacje ksążczì Majkòwsczégò bëlë ju robionë wiele razë. Co je òsoblëwégò w bédënkù teatru „Pierwsi Lepsi”? Jakò je jegò nòwòzniészò dejã? I dlòcze jesta gò nazwelë „Remus niepoznany”?

Zaczna òd titla. Wzãł sã z tegò, że më chcelë pòkazac tã ksążkã z jiny stronë. Ti emòcjonalny. I czësto z jegò pùnkту widzeniò. Remùs je w centrum całi ti historii. Do te – jak jò ju rzekła – prezentëjemë te scenë i te mòtiwë, jaczych wikszosc lëdzy nie znaje.

A jakò je nòwòzniészò dejã? Mëszlã, że pòkòzanie ùniwersalnoscë ti historii. „Remùs” nie je leno dlò Kaszëbów, je dlò kòzdegò. Dlò naju je baro wòz-

Jedna ze zbiérnych scenów òb czas widzawiszczã „Remus niepoznany”

ny, to pròwda. Pòmògò nama w naji identyfikacji, ale kòżdi człowiek mòże sã òdniesc do tegò, co przeziwò bòhater ti ksążczy, i samému tã historiã mòcno przeżec. Doch kòżdi mò marzenia, ùpòdczi, zwątpienia, kùszenia, kòżdi mò jaczégòs swòjégò zdròdcã i swòjégò drècha.

W tim przedstòwkù ni ma dialogów, je baro wiele artizmù, pèszných òbrazów, mùzyczi, metaforë. Wiele rzeczi òbzérnicë mùszã sã sami domëslëc. Ni mòce strachù, że dlò niejedných lédzy, òsobliwie tèch, co historii Remùsa nie znają, to bądze niezrozumiałé?

Űsmiéchóm sã, czëjącë to pitanié, bò jò prawie gòdała z białką, jakò pòżeczëła nama niejedne rekwizytë. Òna nie je Kaszëbkã i nie znò Remùsa. Rzekła mie, że pròwdac wszëtczégò nie rozmiała, ale tak przeżëła całą tã historiã i ji przesłanié, że z wiòlgã przëjemnosã przecztò ksążkã Aleksandra Majkòwsczégò. Nié wiedno brëkòwné sã dialodzi. Ten przedstòwk to je kask taczé òswajanié lédzy z najã epòpeją. Na zòczàtkù wòrt je pòkazac historiã òd uniwersalny stronë, a pózni mòżemë jic w drobnòtë, dokładc kaszëbsczë dialodzi itd.

Mie sã baro widzało pòdczorchniãcë drëszbë Remùsa i Trãbë. Zdòwò mie sã, że je to jeden z nówòżniëszich wãtków we waszim widzawiszczu.

To m.jin. dlòte, że Trãba je wedle mie niedoceniwóny. Gòdò sã ò nim nibë wiele, ale robi sã z niego hùmòristycznã pòstac, a òn tu graje baro wòznã rolã. Nòlepi je to widzec w scenie, czëj Remùs czëje, że jegò drëch ùmierò. Żòl i sòmnota sã ù niego tedë baro wiòldzé, a doch na pòczàtkù òn tegò drëcha nie szukòł. To barzi Trãba chcòł z nim bëc i z nim chòdzec pò swiece. Më próbujemë pòdczorchnac, jak wòznò je

drëszba w żëcym człowieka i pòkazac, że Trãba nie je leno smiëszkã.

Wiòldzé wrażenié robiã zbiérne scenë. Na binie naròz pòjòwiò sã kòl dwadzesce aktorów i mie sã zdòwało, że wszëtccë dzejają jak jedna maszina. Wiele w tim artizmù, przemësleniò kòżdi rolë i kòżdégò placu na binie.

Rolã tèch scenów bëło przeniesienié òbzérników w swiat XIX w. na kaszëbsczì wsë, do codniowëch robotów jich mieszkànców. Remùs w ti wiosce pòtikò lédzy, chtërny gò adorowelë, i taczich, co bëłë jegò procëmnikama.

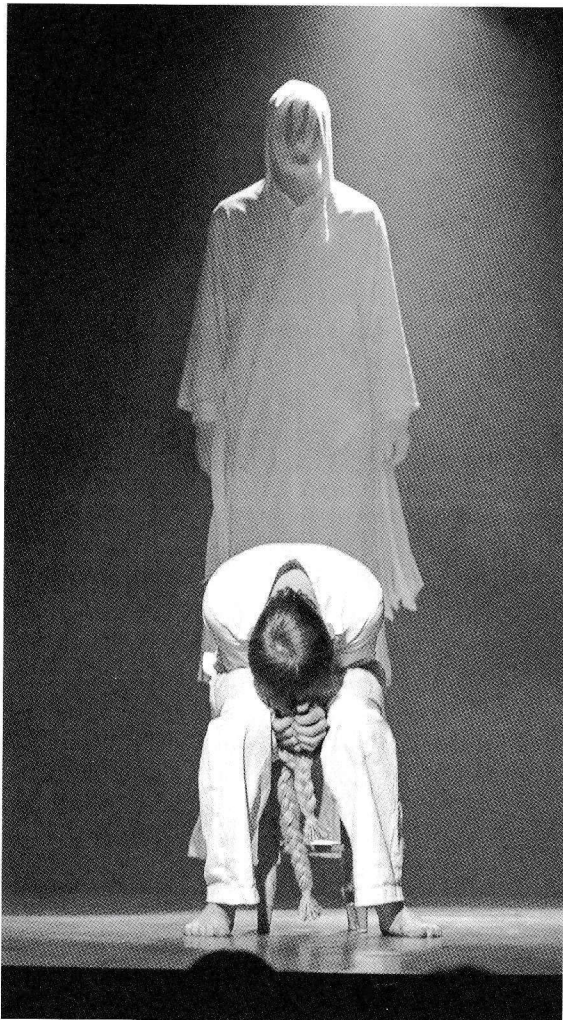
Jak dlugò jesta robilë nad tim, żebë duńc do taczì rówiznë?

Mùszã przëznac, że dlugò. A i tak òb czas przedstòwkù pòjawiłë sã w tèch scenach improwizacje. I wëszlë bëłno. Baro mie sã widzałë.

Wiedno zaczinómë òd tegò, czegò nòcãzi je sã nauczëc, nòczãscy òd chòreògrafii. Robimë wszëtckò mòlìma krokama. Wiele zanòlégò òd mòjich aktorów, chòcle òd tegò, jak systematycznie przëchòdzã na próbë. Widzã téż, że czim blëżi je do wëstãpù, tim lepi jima jidze nòuka. Przed premierã w gòdnikù łòńszcégò rokù mie sã zdòwało, że to sã nie ùdò, ale zagrelë baro dobrze.

Kòżda rolò je wòznò, ale Remùs tak pò pròwdze z binë nie złòżò. Je centralnã pòstacã widzawiszczã. Na gwës mùszòł nauczëc sã nòwicy ze wszëtczich aktorów.

To pròwda. Wëbiérającë Mòrcëna do ti rolë, jò sã czërowała przëdno intuicjã. Na studiach uczã naju, że takò intuicjò je baro wòznò, i mësłã, że to sã sprawdzëło. Ju piszącë scenarnik, jò czëła, chto bë mógł kògò zagrac, ale kùnc kùnców gòdómë ò tim razã. Jò

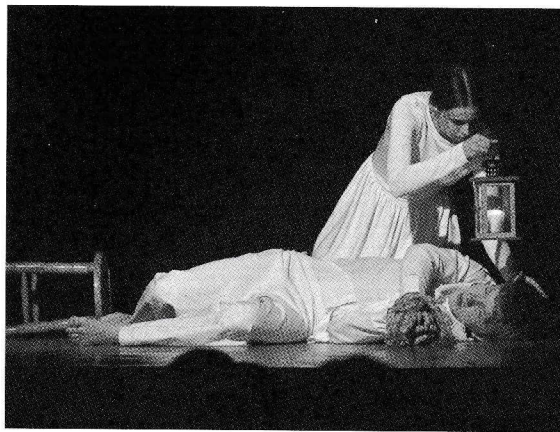

przedstawiom swòje propòzycje, pitóm, chto bë sã chcòł òtemknąc na jakąs rolã. I tak pò pròwdze sami aktorzë dochòdzą do te, chto wedle nich bądze pasowół np. do rolë Remusa, chto do Trąbë itd.

Osoblëwie jesta pòkòzelë trzë ùkòzczci: Trud, Strach i Niewòrto. Zagrelë je szkùdlarze. Na szkùdlach grało téż czile jinëch aktorów. W Czòrny Dąbrówce je jakòs móda na szkùdła?

Bazą dlò mie je to, co lubią i co rozmięją mòji aktorzë. Òkòzało sã, że mómë wiele talentów, żelë jidze ò charakterizacjã, ò rozmajité plasticzné rzeczë, ò fireshow – tuńc z ògniã, në i prawie ò chòdzenié na szkùdlach. Filip Tetlak, Adóm Jakùbòwsczi i Paweł Lës sã w tim méstrama, a Filip wëuczył ju tegò wiele jinëch aktorów. Mùszã tu rzeknãc, że wszëtcë w najim teatrze sã baro òtemkli na robòtã nad sobã.

Młodzëznie chãtno przëpinómë rozmajité stereòtipë. Jò bë chcała je òdpiãc najim dzejanim. Òne nie bierzã sã znikąd, ale nie sã sprawiedlëwë, bò wszëtczych zrównywają. Mòja grëpa robi nad tim, żebë òdklejic taczé „łatki”, że młodi lëdze nick nie robiã abò robiã bële jak. Òni pò pròwdze sã starają i baro wiele serca wkłòdają w ten teater. Jò jem z nich baro búsznò. Sã òdwòzny, fùl energii, coròz barzi swòbòdno sã czëją na binie, coròz barzi òtmikają sã na emòcje towarzãcë pòstacjom, jaczé grają. Rozmielë téż

przërëchtowac bëlné promòcyjné materialë, elementë scenografii, rekwizytë... Mëszlã, że sã dofùlowiwómë. Jò jem dlò nich, òni dlò mie i razã jesmë dlò se. Tak to dzejò òd trzech lat. Sã lepsze i gòrsze chwile, ale z tëch gòrszych wëchòdzymë mòcniësi i mądreszi.

Chcã téż pòdzakòwac starszim mòjich aktorów, chtërny mie wierzą i òd pòczãtku wespółrobiã, dzakùjã młodzëznie, z jaką udało sã stwòrzec z naji grëpë familiã, i Bóg zapłac wszëtczim, chtërny naju òbzérają i pòzwòlają robic to, co kòchóm jò i młodi lëdze z teatru. Në i jesz wiòldzé pòdzakòwania dlò Jacka Kiżewsczegò, chtëren òdpòwiòdò za wid i zwãk. W pòmòc dlò naju wkłòdò całë serce, dzaka jegò ùmiejãtnoscóm mómë profesjonalné òswietlenié òb czas przedstòwków. Mëszlã, że mò jistną wrzlëwòtã jak naja grëpa. Jem mù baro wdzącznò.

Czedë pòstãpnny rôz bądze mòżlëwòta òbezdrzeniò przedstòwkù „Remus niepoznany”?

Nie znómë jesz datë, ale wierã w czerwińcu zagrómë w Czòrny Dąbrówce, òb jesén w Kartuzach, a pòd kùńc rokù w Chònicach òb czas Zdradni Tëspisa.

GÒDÒŁ DARK MAJKÓWSCZI

„Remus niepoznany” – wykonanie „Pierwsi Lepsi”

Scenariusz i reżyseria – Monika Misk

Remus – Marcin Chomacki

Trąba – Damian Zander

Julia – Zuzanna Wolska

W pozostałych rolach:

Strach – Paweł Lis

Trud – Adam Jakubowski

Niewarto – Filip Gellert

Smętek – Filip Tetlak

Królewianka – Maja Zelewska, Roksana Malek

Klementyna – Amelia Chrzan, Wiktoria Gańska

Żandarmi – Jakub Józkowski, Jakub Walczyk

Lud kaszubski, duchy: Agata Walczyk, Alicja

Kossak, Amelia Kirdzik, Anna Lis, Lena Smentoch,

Maja Smentoch, Zofia Tusk, Bartosz Gański,

Sebastian Wenta, Wojciech Mierzyński oraz

pozostali aktorzy wymienieni w innych rolach.

Gościnnie Mały Remus – Nikodem Maciejak

Światła, dźwięk – Jacek Kiżewski